

Григорій Монастирський
Тернопільський національний економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Розвиток ринкової економіки, проведення адміністративної реформи вимагає докорінної трансформації управлінської діяльності всіх владних структур, особливо органів місцевого самоврядування, на які покладаються завдання по забезпеченню соціально-економічного розвитку територій та стандарту життя населення.

Ознайомлення з науковою літературою свідчить, що найбільш маловивченим залишається місцеве самоврядування в сільських поселеннях. Досі зберігається розуміння сільських органів місцевого самоврядування як формальних маріонеткових додатків до сільськогосподарських підприємств, що в умовах руйнування патерналістської системи управління соціально-економічним розвитком села є неприпустимим.

Відповідно до Конституції України, Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, Європейської Хартії місцевого самоврядування сільська рада з її виконавчим комітетом на чолі з сільським головою є органом представницької влади, що відповідає за стан соціально-економічної ситуації на підпорядкованій йому території й повинен володіти всім арсеналом сучасних функціональних механізмів управління.

Подолання соціально-економічної кризи на селі вимагатиме впровадження інноваційних елементів у функціонування всіх сфер життєдіяльності сільського поселення. Від його ефективності залежатиме якість сільського соціального та економічного середовища. Зрозуміло, що органи місцевого самоврядування не можуть стояти осторонь від цих процесів, вони повинні впливати на вибір найкращого інноваційного проекту, використовуючи методи системного проектного аналізу.

В процесі проведення аналізу інноваційних проектів органи місцевого самоврядування повинні враховувати наступне:

1) інновації в управлінську діяльність мають сприяти покращенню її якості. Це означає, що ефективність даних нововведень вимірюватиметься оперативністю прийняття управлінських рішень, їх дієвістю, своєчасністю та зрозумілістю. Інновації в управління можуть стосуватися, як самого процесу прийняття рішень, так й удосконалення його інформаційного забезпечення на основі використання новітніх мережевих комп'ютерних технологій;

2) інноваційні зміни в соціальній сфері орієнтуються на підвищення ефективності функціонування закладів соціальної інфраструктури та організації соціального забезпечення. Так, при визначенні доцільності реформування діяльності соціальних закладів чи їх нового будівництва слід враховувати характер послуг, що ними надаються, їх доступність та якість. Наприклад, при оцінці проекту будівництва сільської школи слід дотримуватися загальнодержавних соціальних нормативів, в т.ч. можливість використання новітніх форм психологічної консультації (планування розміщення в школах кабінетів психологічного розвантаження), формування інформаційного простору, облаштування рекреаційних зон тощо;

3) інноваційні проекти, спрямовані на покращення благоустрою сільських поселень, повинні враховувати можливість забезпечення оптимального стану параметрів комунальної інфраструктури, що ґрунтуються на принципі економії фінансових, природних, енергетичних ресурсів. Використовуючи кошти сільського бюджету на проведення благоустрою села, сільська рада може оголосити міні тендер на будівництво чи капітальний ремонт доріг, освітлення вулиць, вивезення сміття та ін. Проаналізувавши запропоновані проекти, орган місцевого самоврядування матиме змогу обрати найприйнятніший, врахувавши гармонійність поєднання досить високої якості робіт з розумною та доступною територіальною громадою населеного пункту їх вартістю;

4) органи місцевого самоврядування також зобов'язані проводити загальну зовнішню оцінку інноваційних проектів в діяльності підприємницьких структур, розміщених в сільських поселеннях. Адже, певні проекти, спрямовані на реформування технологічного процесу, підвищення його продуктивності можуть негативним чином позначитися на екологічній підсистемі села, природно-ресурсному балансі. Це доводить те, що для завчасного запобігання цим явищам, службовці органів місцевого самоврядування повинні володіти елементарними прийомами проектного аналізу, проведення комплексної експертної оцінки. Хоча зазначимо, що проведення такого аналізу не повинно виходити за рамки порушення господарської самостійності підприємницьких структур, їх комерційної таємниці;

5) нововведення в сфері людського потенціалу сільських поселень позначаються на соціально-політичній ситуації на селі. Самоврядні органи можуть, використовуючи технології прямої демократії (громадські слухання, загальні збори територіальної громади, дорадче опитування), освітні методи, прийоми мотивації, створювати позитивне гуманістичне поле соціального та економічного розвитку села;

б) основними етапами процедури проведення аналізу інноваційних проектів в діяльності сільських органів місцевого самоврядування повинні бути:

- визначення змістовного напрямку інноваційних змін. Тут потрібно дати відповідь на запитання: “На що спрямовується інновація?”;

- аналіз можливих варіантів розвитку ситуації. Службовці органів місцевого самоврядування повинні прорахувати амплітуду коливань усіх змінних зовнішнього середовища та ймовірні результати впровадження інновацій при різних ситуаційних параметрах. Так, при ефективній регіонально орієнтованій загальнодержавній фінансово-бюджетній політиці проект будівництва закладу культури в окремому сільському поселенні має реальні підстави для впровадження, за умов же централізації фіскальних ресурсів, невизначеності механізму міжбюджетних відносин (надання дотацій, субсидій та субвенцій з бюджетів вищого рівня) даний проект може залишитися лише добрим побажанням;

- оцінка фінансових та техніко-економічних характеристик нововведення. Так, якщо інноваційний проект планує провести сам орган місцевого самоврядування, то він повинен співставити його розрахункову вартість (з врахуванням часових характеристик) з можливостями поточного сільського бюджету та бюджету розвитку, кошти якого використовуються на реалізацію заходів, передбачених програмами соціально-економічного розвитку території. При недостатці власних фінансових ресурсів рада має змогу залучити зовнішні фінансові джерела під гарантію комунальної власності (землі, об'єктів соціальної інфраструктури тощо). Врахування техніко-економічних характеристик проекту зумовлено необхідністю дотримання наступних принципів:

- *принципу модернізму* (орієнтація на прогресивні світові технології);

- *принцип соціальної орієнтованості* (реалізація всіх інноваційних проектів повинна бути спрямована на досягнення головної мети — забезпечення підвищення рівня добробуту населення);

- *принцип екологічності* (впровадження інноваційних проектів не повинно порушувати рівновагу системи “людина – суспільство – природа”. Ми вважаємо, що саме цей принцип є пріоритетним при визначенні можливості практичного втілення інновацій) ;

- вибір оптимального варіанту інноваційного проекту. Ця стадія повинна проходити з залученням незалежних експертів, компетентних у певній сфері. За умови реалізації власного інноваційного проекту органами місцевого самоврядування, таке рішення повинно прийматися на сесії сільської ради, а в тому випадку, якщо воно стосується найважливіших сторін життя територіальної громади, є фінансово містким — рішенням місцевого референдуму;

- поточний моніторинг реалізації інноваційного проекту. Орган місцевого самоврядування, враховуючи ситуаційні параметри в процесі реалізації проекту, має володіти дієвими методами виявлення та важелями для корегування можливих відхилень від запланованих індикаторів. Цей моніторинг повинен проводитися відкрито, інформація має

бути доступною кожному члену територіальної громади, що буде виразом реального залучення населення до вирішення місцевих питань;

- вивчення результатів впровадження інноваційного проекту. Орган місцевого самоврядування визначає наявні прорахунки та здобутки для врахування їх в процесі наступних інноваційних перетворень;

Таким чином, можемо стверджувати, що орган місцевого самоврядування прямо чи опосередковано супроводжуватиме реалізацію інноваційного проекту від його теоретичного задуму до практичного втілення.

Функції інноваційного менеджменту — невід’ємний елемент управлінського механізму сучасної владної структури, незалежно від її місця в загальнодержавній ієрархії влади в умовах формування технотронного інформаційного суспільства. Для поступового ефективного впровадження цих функцій в діяльність усіх органів виконавчої та представницької влади в цілому та органів сільського місцевого самоврядування зокрема необхідно:

- відмовитися від усвідомлення неповноцінності та дефектності сільської соціально-економічної системи. Потрібно зрозуміти, що сільське поселення — це складна багатоелементна структура, метою розвитку якої є забезпечення надання населенню якісних громадських послуг. Для ефективізації функціонування цієї системи потрібно проводити програмовані науково обґрунтовані інноваційні зміни;

- проводити стажування та навчання службовців владних органів, завдяки якому вони б мали змогу опанувати прийоми інноваційного менеджменту. Для проведення цих заходів доцільно залучити фахівців-практиків, зарубіжних експертів, науковців вищих навчальних закладів України;

- модернізувати рівень інформаційно-аналітичного забезпечення органів управління шляхом їх комп’ютеризації та об’єднання у загальнодержавну інформаційну мережу;

- підвищити рівень використання службовцями органів місцевого самоврядування програмно-цільових методів управління, які передбачають застосування інновацій у різних сферах життєдіяльності територіальної громади;

- пропагувати в засобах масової інформації передовий досвід самоврядних органів, які застосовують в своїй діяльності функцію аналізу інноваційних проектів, вдало впроваджують нововведення в управлінську, соціальну та господарську сфери населених пунктів;

- врахувати можливість інтеграції аналітичних зусиль органів місцевого самоврядування різних населених пунктів при оцінці інноваційних проектів, які проводяться шляхом об’єднання фінансових зусиль кількох територіальних громад з метою забезпечення спільних інтересів їх членів;

- передбачити використання інноваційних механізмів органами місцевого самоврядування в Державній цільовій комплексній програмі підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні. Зокрема, ця програма повинна містити можливість фінансового підкріплення навчання службовців органів виконавчої та представницької влади інструментам проектного аналізу;

- розробити доступну методіку проведення аналізу інноваційних проектів з використанням сучасних програмних продуктів та багатофакторного моделювання. Забезпечити видання необхідної науково-методичної літератури, розрахованої на широке коло управлінських кадрів.

Соціальний, економічний та науковий прогрес змушує органи місцевого самоврядування орієнтуватися на провідні управлінські технології. Без їх використання є неможливим забезпечення вирівнювання рівня регіонального розвитку України та інших європейських держав. Інновація стала невід’ємною ознакою сьогодення, будучи одночасно метою і засобом управління в усіх ланках економічної системи.